

නිර්වාණය හා විනය: නිර්වාණය සාක්ෂාත් කිරීම හා ප්‍රාතිමෝක්ෂ ශික්ෂා පිළිපැදීම

සූජ්‍ය මැදගම්පිටියේ විජිතධම්ම හිමි

ප්‍රවේශය

හික්ෂුන්ගේ හා හික්ෂුණින්ගේ කායික හා වාචික සමාවාරයන් සකස් කරනු පිණිස බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් පනවන ලද සියලු ශික්ෂාපද පොදුවේ විනය වශයෙන් සලකනු ලැබේ. එයින් ප්‍රාතිමෝක්ෂයෙහි ඇතුළත් ශික්ෂාපද ප්‍රමුඛ වෙයි. විනය පිටකයෙහි පාරාජිකපාලියෙහි හා පාවිත්තිය පාලියෙහි විස්තර වන, උභතො විභංග/විනය නමින් ද හඳුන්වන ඒවා හික්ෂු හික්ෂුණින්ට වෙන් වෙන් ව පවතී. සංඛ්‍යාත්මක ව ගත් කල්හි ශික්ෂාපද 227ක් හික්ෂුන්ට ද 311ක් හික්ෂුණින්ට ද අදාළ වේ.¹ එ පමණක් නො ව හික්ෂු හික්ෂුණින්ගේ ආරාමික ජීවිතයට අයත් වත්-පිළිවෙත්, වාරිත්‍රවාරිත්‍ර, පරිපාලනවිධි, දඬුවම් හා ප්‍රතිකර්ම, යුතුකම් හා වගකීම් ද විනය යන්තට ඇතුළත් වෙයි. ඛන්ධක විනය යනු ඒවා ය. මෙම අධ්‍යයනයේ දී 'විනය' යන පදය භාවිත කෙරෙන්නේ එම ශික්ෂාපද වෙනුවෙනි.

හැඳින්වීම

බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් වදාළ ධර්මයේ ආවසානික අරමුණ මැනවින් දුක කෙළවර කර නිර්වාණය සාක්ෂාත් කිරීම යි. ඒ සඳහා තථාගතයන් වහන්සේ විසින් ම නිර්දේශිත පිළිවෙත බ්‍රහ්මචරිය වරණය යි. තමන් වහන්සේගේ ධර්මය අසා පළමු ව අවබෝධ කරගත් කොණ්ඩඤ්ඤ හට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ 'ස්වාක්ඛාතො ධම්මො, චර බ්‍රහ්මචරියං සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියාය - ධර්මය මනාව දේශනා කර ඇත. මනා කොට දුක කෙළවර කිරීම පිණිස බ්‍රහ්මචරියාවේ හැසිරෙන්න' යන ප්‍රකාශයෙන්² ඒ බව තහවුරු වේ. සංයුත්ත නිකායේ උණ්ණාහබ්‍රාහ්මණ සූත්‍රයේ දැක්වෙන පරිදි බ්‍රහ්මචරිය වාසය නිර්වාණය අවසන් කර ඇත්තකි.³ මජ්ඣිම නිකායේ මහාසාරෝපම සූත්‍රයේ කියැවෙන පරිදි බ්‍රහ්මචරියාවේ අරමුණ වේතෝවිමුත්තිය යි.⁴ මේ වේතෝවිමුත්තිය යනු අර්හත් ඵල සංඛ්‍යාත නිර්වාණය යි.⁵

බ්‍රහ්මචරිය වාසයෙන් ලද හැකි ඵලය ඉක්මන් කර ගැනීම සඳහා දැඩි උනන්දුවක් හා කැපවීමක් අවශ්‍ය වෙයි. බ්‍රහ්මචරිය වරණය පස් කම්සැප විදින කාමභෝගී ගිහි වර්ගයාවෙන් වෙනස් වූවකි. එ නිසා ගිහිජීවිත ගත කරන්නන්ට දැඩි

කැපවීමකින් බුන්මවරයාවෙහි නියැලිය හැකි නො වේ.⁶ මේ අනුව දැඩි කැපවීමකින් තර්කානුකූල ධර්මයේ ආවසානික අරමුණ අත්පත් කර ගැනීමට වෙහෙසීමට කැමති පිරිස, ගිහි බව අතහැර පැවිදි බවට පත් වූහ.

සාමඤ්ඤඵල සූත්‍රයේ දැක්වෙන පරිදි අරහං ආදී විශේෂ ගුණවලින් යුත් තර්කානුකූල ධර්මයන් වහන්සේ තමන් විසින් ම අවබෝධ කොට මුල මැද අග යහපත් ව අර්ථව්‍යාකෘත සහිත ව සියලු ආකාරයෙන් පරිපූර්ණ වූ පාරිශුද්ධ වූ බුන්මවරයාව ප්‍රකාශ කරන විට එම ධර්මය අසන පුද්ගලයා උන් වහන්සේ ගැන පැහැදිලි ශ්‍රද්ධාව ඇති කරගනියි. එම ශ්‍රද්ධාවෙන් මෙහෙයුණු ඔහු 'ගිහිගෙය සම්බාධකර ය. කෙලෙස් ඇතිවන තැනකි. පැවිද්ද අභාවකාශය මෙන් නිදහස් ය. ගිහි ජීවිතයේ සිටිමින් සියලු ආකාරයෙන් පරිපූර්ණ වූ පරිශුද්ධ වූ සංඛලිබ්භිත වූ (මට්ටම් කරන ලද හක් ගෙඩියක් මෙන් නිකැළැල් වූ) බුන්මවරයාවේ හැසිරෙන්නට නො හැකි ය' යනුවෙන් සිතන ඔහු ස්වකීය සජීවී හා අජීවී සම්පත් අතහැර ගිහී වේගය හැරදමා පැවිදි වෙයි.⁷ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සමීපයේ පැවිදි උපසම්පදා ලත් ඔවුහු හුදකලා වී (එකො) වෙන් වී (වුපකට්ඨො) කෙලෙස් තවන විරිය ඇතිව (ආතාපී) නිවන කරා මෙහෙයු සිත් ඇති ව (පහිතත්තො) වාසය කරමින් සිට යම් දෙයක් ලැබීම සඳහා ගිහිගෙයින් ඉවත් වී පැවිදි වූවාහු ද ඒ උසස් වූ බුන්මවරයාවේ අවසානය වන අර්භන්වයට ඉතා ඉක්මනින් පැමිණ කටයුතු කළ බව බොහෝ සූත්‍රවල කියැවේ.⁸

සමාරම්භක අවදියේ නො තිබුණත් පසු ව පැවිදි වන පිරිස විසින් ආරක්‍ෂා කළ යුතු ශික්‍ෂාපද පද්ධතියක් බිහි විය. ඒවා පොදුවේ විනය ශික්‍ෂාපද සේ හැඳින් වේ. පෙර කී පරිදි ප්‍රාතිමෝක්‍ෂ ශික්‍ෂාපදත් බන්ධක ශික්‍ෂාපදත් ඊට ඇතුළත් ය. ගිහි ව හිඳිමින් දැඩි කැපකිරීමකින් බුන්මවරයාවේ හැසිරෙන්නට නො හැකි හෙයින් එය ඉක්මන් කරගනු පිණිස පැවිදි වි නිර්වාණය සාක්‍ෂාත් කිරීමට වැයම් කරන පුද්ගලයාට මෙම ශික්‍ෂාපද ආරක්‍ෂා කිරීමෙන් කවර නම් අර්ථයක් සිදුවන්නේ ද යන්න විමසිය යුත්තකි. අනෙක් අතට නිර්වාණය සාක්‍ෂාත් කිරීම හා ශික්‍ෂාපද පිළිපැදීම අතර ඇත්තේ කවර ආකාර සම්බන්ධයක් ද යන්න ද විමසනු වටියි.

නිර්වාණය සාක්‍ෂාත් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය: සූත්‍රාගත අනුපිළිවෙළ සැකෙවින්

මෙම සාකච්ඡාවට ප්‍රවේශ වීම සඳහා සූත්‍රාගත පරිදි නිර්වාණය සාක්‍ෂාත් කිරීම පිළිබඳ ව තර්කානුකූල ධර්මයන් වහන්සේ විසින් නිර්දේශිත අනුපූර්ව පටිපදාව හඳුනාගත යුතු ය. ඒ සඳහා දීඝනිකායේ සාමඤ්ඤඵල සූත්‍රයත්, මජ්ඣිම නිකායේ ගණකමොග්ගල්ලාන හා සේඛ සූත්‍රත්, සංයුත්ත නිකායේ මහාවග්ගයේ පාතිමොක්ඛ සූත්‍රයත් මෙහි ලා තෝරාගැනෙයි.

සාමඤ්ඤඵල සූත්‍රයේ⁹ එන පරිදි පැවිදි ජීවිතයට එළඹුණු පුද්ගලයා ප්‍රාතිමෝක්‍ෂසංවරයෙන් සංවර ව වාසය කරයි. ආචාරයෙන් හා ගෝචරයෙන් යුක්ත ව අණුමාත්‍ර වරදෙහි ද හය දකිමින් ශික්‍ෂාපද සමාදන් ව හික්මෙයි. නිවැරදි කාය හා වාක් කථනවලින් යුක්ත ව, පිරිසිදු ආජීවයෙන්, සීලසම්පන්න ව, ඉන්ද්‍රිය සංවර කරගෙන, ආහාරයෙහි පමණ දැනගෙන, සිහියෙන් හා නුවණින් යුතු ව, සතුට

ඇති ව කටයුතු කරයි. ඔහුට එම ආර්ය සීලස්කන්ධයෙන්, ඉන්ද්‍රිය සංවරයෙන්, සතිසම්පජ්ඣෝසයෙන්, සන්තුෂ්ටියෙන් යුතු ව, විවික්ත සෙනසුන් ඇසුරේ සිහිය එළවා, අභිධ්‍යාදී නිවරණවලින් සිත පිරිසිදු කොට විසීමට සිදු වේ. පඤ්චනිවරණ පහ කොට එසේ සිටින්නාගේ සිත තුළ ප්‍රමෝදය ද එයින් ප්‍රීතිය ද ඇති වේ. සිත්හි ප්‍රීතිය ඇති විට (නාම)කය සන්සිදෙයි. ඉන්පසු සුඛය ඇති වේ. සුඛය ඇති කෙනාගේ සිත සමාධිගත වේ. ඔහු පිළිවෙලින් සතර ධ්‍යානයන් ලබයි. ධ්‍යාන ලැබීමෙන් සිත එකඟ වී පිරිසිදු වී දීප්තිමත් වී නො කිලිටි වී උපක්ලේශ ඉවත් වී මාදු බවට පත් ව (විදර්ශනාවට) යෝග්‍යව කැළඹීය නො හැකි බවට පත් ව තිබෙන විට ඥානදර්ශනය වෙත සිත යොමු කරයි. එහි දී කයෙහි ස්වභාවය ගැනත් සිත ඒ හා බැඳී ඇති බවත් දැනගනියි. ඉන්පසු සිත පිළිබඳ පෙර කී සුදුසුකම් ඇති ව මනෝමය ශරීරයක් නිර්මාණය කිරීම කෙරෙහි සිත යොමු කර එය සිදු කරන අතර ඊළඟට ඉද්ධිවිධඤාණය සඳහා සිත යොමු කර එය ද ලබා ගනියි. අනතුරු ව සිත පිළිබඳ පෙර කී සුදුසුකම් ඇති ව ම දිබ්බසොතධාතුව ලැබීම සඳහා ද වේතෝපරියඤාණය (අනුන්ගේ සිත දැනගන්නා නුවණ) ලැබීම සඳහා සිත යොමු කර පිළිවෙලින් ඒවා ද ලබයි. තදනන්තර ව පුබ්බේ නිවාසානුස්සති ඤාණය (පෙර හවවල ජීවත් වූ ආකාරය දක්නා නුවණ) ලැබීම සඳහා ද චූතුපපාතඤාණය (සත්වයන්ගේ මරණය හා උත්පත්තිය දක්නා නුවණ) ලැබීම සඳහා ද සිත යොමු කර පිළිවෙලින් ඒවා ද ලබයි. අවසන් ව ආසවක්ඛයඤාණය (ආසුවයන්ගේ ක්‍ෂය කිරීම දන්නා නුවණ) ලැබීම සඳහා සිත යොමු කර ආර්යසත්‍ය සතර පිළිවෙලින් දැනගනියි. ආශ්‍රවයන්ගේ ස්වභාවය ද ඒ අනුව ම දැනගනියි. එසේ ආර්ය සත්‍ය හා ආශ්‍රව ස්වභාවය දැනීමත් දකිමින් ක්‍රියාකරන විට එම පුද්ගලයාගේ සිත කාම, භව, අවිජ්ජා යන ආශ්‍රවවලින් මිදෙයි. එ විට ඔහුට 'මගේ සිත ආශ්‍රවවලින් මිදුණේය' යන දැනීම ඇති වේ. එ මෙන් ම ඔහු '(මගේ නැවත නැවත) ඉපදීම අවසන් විය. බ්‍රහ්මචර්ය වාසය අවසන් විය. (ම විසින්) කළ යුතු දේ කර නිමවිණි. තව දුරටත් (ම විසින්) කළ යුතු දෙයක් නැත.' යන මේවා දැනගනියි.

ගණකමොග්ගල්ලාන බ්‍රාහ්මණයාට ස්වකීය ධර්මචිතයෙහි අනුපූර්ව ශික්ෂාව, අනුපූර්ව ක්‍රියාව හා අනුපූර්ව ප්‍රතිපදාව දක්වමින් දමනය කළ යුතු පුද්ගලයකු තමන්ට ලැබුණු විට ඔහුව අත්‍යන්ත නිෂ්ටාව වන නිවන කරා යොමු කරවන්නට හික්මවන ආකාරය බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි කළහ. ඒ අනුව උන් වහන්සේ 'ඔබ සිල්වතෙකු වන්න. ප්‍රාතිමෝක්ෂ සංවරයෙන් සංවර ව වාසය කරන්න. ආචාරගෙ ර්වර සම්පන්න ව, අණුමාත්‍ර වරදෙහි පවා භය දකිමින් ශික්ෂාපද සමාදන් ව හික්මෙන්නැ'යි අවවාද දෙති. එසේ පිළිපැදි පසු පිළිවෙලින් 'ඔබ ඉන්ද්‍රියන් ආරක්ෂා කරගන්න. ආහාරයෙහි ප්‍රමාණය දැනගෙන අනුභව කරන්න. නුවණින් මෙනෙහි කර ආහර අනුභව කරන්න. ජාගරියානුයෝගයෙහි (නිදි වැරීමෙහි) යෙදෙන්න. සතිසම්පජ්ඣෝසයෙන් (සිහියෙන් හා මනා දැනීමෙන්) යුක්ත වන්න. විවික්ත සෙනසුනක් ඇසුරේ වාසය කරන්නැ'යි අවවාද දෙති. සිහි එළවාගෙන එසේ වාසය කරද්දී අභිධ්‍යාදියෙන් සිත පිරිසිදු කරගෙන ධ්‍යාන වඩා අර්හත්වයට පත් නො වී වාසය කරන විට ඒ සඳහා ද අවවාද දෙති. ඒ අනුව යන, හැකියා ඇති පිරිස නිර්වාණය අවබෝධ කරති.¹⁰

සේබ සුත්‍රයේ දී ආනන්ද තෙරපාණන් වහන්සේ මහානාම ශාකායාට දේශනා කළ සේබපටිපදාව ද නිර්වාණය සාක්‍ෂාත් කිරීමේ මඟ හෙළිකරන්නකි. එහි විස්තර වී ඇති පරිදි පළමු ව කළ යුත්තේ ප්‍රාතිමෝක්‍ෂ සංවරයෙන් සංවර ව විසීම හා ආචාරගෝචර සම්පන්න ව අණුමාත්‍ර වරදෙහි පවා භය දකිමින් ශික්‍ෂාපද සමාදන් ව හික්මී, සීලසම්පන්න වීම, ඉන්ද්‍රියයන් ආරක්‍ෂා කරගැනීම, ආහාරයෙහි ප්‍රමාණය දැනගෙන අනුභව කිරීම, ජාගරියානුයෝගයේ යෙදීම, සප්තවිධ සද්ධර්මයෙන් යුක්ත වීම, (අධිවිත්තය ඇසුරු කළ) සතර ධ්‍යාන ලැබීම යන මේවා යි. මේවා සම්පූර්ණ කළ පසු අනුත්තර වූ යෝගක්ඛේමයට එ නම් නිර්වාණය සාක්‍ෂාත් කර ගැනීමට සුදුසු තත්වයට පත් වේ.¹¹ වෙසෙසින් ම මේ සියල්ල නිර්වාණගාමී මාර්ගයේ වරණය හා සම්බන්ධ බව ද මෙහි දැක් වේ. සතර වන ධ්‍යානය ලැබූ පුද්ගලයාට ඉන් මත්තෙහි පුබ්බේ නිවාසානුස්සති ඤාණය, දිබ්බවක්ඛු (සත්වයන්ගේ මරණය හා උත්පත්තිය දක්නා නුවණ), ආසවක්ඛයඤාණය ලැබෙයි. එහි ලා සියලු ආශ්‍රවයන් ක්‍ෂයවීමෙන් අනාශ්‍රව වූ චේතෝවිචුක්තියට, පඤ්ඤාවිචුක්තියට මෙලොව දී ම පැමිණීමට ඔහුට හැකි වේ. එය නිර්වාණ සාක්‍ෂාත්කරණය යි.

පාතිමොක්ඛ සුත්‍රයෙහි එන පරිදි එක් හික්‍ෂුවක් බුදුරජාණන් වහන්සේ හමුවට පැමිණ ‘ස්වාමීනි, මට හුදකලා වී (එකො) වෙන් වී (චුපකට්ඨො) කෙලෙස් තවන විරිය ඇති ව (ආතාපී) නිවන කරා මෙහෙයු සිත් ඇති ව (පහිතත්තො) වාසය කරන්නට කෙටියෙන් ධර්මය කියා දෙන්නැයි ඉල්ලීමක් කළේ ය. කෙටියෙන් දක්වන්නේ නම් මේ හික්‍ෂුවගේ ඉල්ලීම වූයේ තමන්ට ඉක්මනින් නිර්වාණය සාක්‍ෂාත් කරගන්නට අවශ්‍ය උපදෙස් දෙන ලෙස යි. ඊට අදාළ උපදෙස් දෙමින් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දී ඇත්තේ කුසලධර්මයන්හි ආදිය ම හෙවත් මූල ම පිරිසිදු කළ යුතු බව යි. කුසලධර්මයන්ගේ මූල හෙවත් ආදිය යනු ප්‍රාතිමෝක්‍ෂ සංවරයෙන් සංවර ව විසීම හා ආචාරයෙන් හා ගෝචරයෙන් යුක්ත ව ස්වල්පමාත්‍ර වරදෙහි ද දොස් දකිමින් ශික්‍ෂාපද සමාදන් ව ශික්‍ෂණය ලැබීම යි. එසේ සීලය හේතුකරගෙන සීලයෙහි පිහිටා සතර සතිපට්ඨාන වැඩිය යුතු බව අනතුරු ව පෙන්වා දුන්හ. ඒ අනුව ක්‍රියා කළ ඒ හික්‍ෂුව අර්භත්වයට පත් විය.¹²

නිර්වාණගාමී මාර්ගය තුළ විනය ශික්‍ෂාපද පිළිපැදීම ඉදිරිපත් කරන සුත්‍රපාඨය

ඉහතින් ඉදිරිපත් කළ සුත්‍රාගත විවරණවල සඳහන් ආකාරයට, මීට ඉහත දීත් විස්තර කළ පරිදි බ්‍රහ්මචර්ය වරණයෙන් ඉක්මනින් ප්‍රතිඵල ලැබීම සඳහා පැවිදි වන පුද්ගලයා ආරම්භයේ දී ම ප්‍රාතිමෝක්‍ෂ සංවරයෙන් සංවර විය යුතු ය. එ මෙන් ම ශික්‍ෂාපද සමාදන් ව ශික්‍ෂණය ලැබිය යුතු ය.¹³ නිර්වාණගාමී මාර්ගය තුළ විනය ශික්‍ෂාපද පිළිපැදීම සිදුවන්නේ මෙතැන්හි දී ය. එහි ස්වභාවය පැහැදිලි කරගැනීමට ඒ ගැන කියැවෙන සුත්‍ර පාඨය විශ්ලේෂණය කළ යුතු වේ. අදාළ සුත්‍ර පාඨය අපට කියවන්නට ලැබෙන්නේ ‘... පාතිමොක්ඛසංවරසංචුතො විහරති. ආචාරගෝචරසම්පන්නො අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු...’ යනුවෙනි. මෙහි අර්ථය ඉහත විවරණවල දී ද අප විසින් කියවන ලදී. ඒ අනුව මෙයින් ඉදිරිපත් වන කරුණු දෙකකි. පළමුවැන්න ප්‍රාතිමෝක්‍ෂ

සංවරයෙන් සංවරවීම යි. දෙ වැන්න ශික්ෂාපද සමාදානයෙන් ශික්ෂණය ලැබීම යි. විසුද්ධිමග්ගයෙහි ප්‍රාතිමෝක්ෂ සංවර ශීලය විස්තර කිරීමට උද්ධාත කර ඇත්තේ මෙම පාඨය යි.¹⁴ ඒ අනුව මෙයින් වාච්‍ය වන්නේ ප්‍රාතිමෝක්ෂ සංවර ශීලය යි. එහෙත් උක්ත පාඨයේ පැහැදිලි වාක්‍ය දෙකක් ඇති හෙයින් මෙහි ලා යම් විශේෂයක් ද තිබිය යුතු වේ. විසුද්ධිමග්ගය එහි ලා කියනුයේ 'පාතිමොක්ඛසංවරසංචුතො විහරති' යන පළමු වැකියෙන් ප්‍රාතිමෝක්ෂ සංවර ශීලය ද 'ආචාරගෝචරසම්පන්නො අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු' යන දෙ වන වැකියෙන් ඒ සඳහා වූ ප්‍රතිපත්තිය ද දක්වා ඇති බව යි.¹⁵ මෙම වැකි දෙක විශ්ලේෂණය කරගැනීමෙන් නිර්වාණය සාක්ෂාත් කිරීමේ දී ශික්ෂාපද ආරක්ෂා කිරීමේ ස්වභාවයත් එය කළ යුතු ආකාරයටත් තේරුම්ගත හැකි ය.

ප්‍රාතිමෝක්ෂ සංවරයෙන් සංවරවීම

උක්ත පළමු වැකියෙන් ප්‍රකාශිත පරිදි නිර්වාණය සාක්ෂාත් කිරීම සඳහා බ්‍රහ්මචර්ය වරණයේ යෙදෙන්නා පළමු ව ප්‍රාතිමෝක්ෂ සංවරයෙන් සංවර විය යුතු වේ. මෙහි එන 'පාතිමොක්ඛ' යන පදයෙන් ශික්ෂාපද ශීලය ගැනෙන බව විසුද්ධිමග්ග විවරණය යි.¹⁶ යම් ශීලයක් එය ආරක්ෂා කරන පුද්ගලයාට අපාය ආදී දුක්වලින් ආරක්ෂා කොට මුදා ගන්නේ ද එම ශීලය පාතිමොක්ඛ නමින් ගැනෙයි.¹⁷ 'පාතිමොක්ඛ' යන පදයෙන් 'ශික්ෂාපද ශීලය' අදහස් වන්නට පෙර එහි භාවිතය මහාවග්ගපාළියෙන් දැකගත හැකි ය. එහි උපෝසථක්ඛන්ධකයේ එන 'පාතිමොක්ඛන්ති ආදිමෙතං මුඛමෙතං පමුඛමෙතං කුසලානං ධම්මානං. තෙන වුච්චති පාතිමොක්ඛන්ති'¹⁸ යන විවරණය අනුව 'පාතිමොක්ඛ' යන පදයෙන් කියැවෙන්නේ කුසල ධර්මයන්ගේ ආදිය හෙවත් මූලය, මුඛාත්චය හා ප්‍රමුඛත්චය යි. ඉහත දී පැහැදිලි කළ පරිදි නිර්වාණය සාක්ෂාත් කිරීමට කෙටි පිළිවෙතක් දේශනා කරන්න යැයි එක් භික්ෂුවක් කළ ඉල්ලීමට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාලේ කුසලධර්මයන්හි ආදිය හෙවත් මූල පිරිසිදු කළ යුතු බව යි. එම සූත්‍රයෙහි විස්තර වී ඇති පරිදි කුසල ධර්මයන්ගේ ආදිය හෙවත් මූල යනු ප්‍රාතිමෝක්ෂ සංවරයෙන් සංවරව විසීම හා ආචාරයෙන් හා ගෝචරයෙන් යුක්ත ව අණුමාත්‍ර වරදෙහි ද භය දකිමින් ශික්ෂාපද සමාදන් ව ශික්ෂණය ලැබීම ය. ථෙරගාථා අට්ඨකථාවෙහි එන පරිදි ශීලය, කුසල ධර්මයන්ගේ ආදිය හෙවත් මූල යි.¹⁹

මේ අනුව පැහැදිලි වන්නේ ප්‍රාතිමෝක්ෂ සංවරයෙන් සංවර වීම යනු කුසල ධර්මයන්ගේ මූල හෙවත් ශීලය පිරිසිදු කරගැනීම බව යි. එනම් සිල්වත් ව ක්‍රියා කිරීම යි. බ්‍රහ්මජාල, සාමඤ්ඤඵල සූත්‍රවල විස්තර වී ඇති ආකාරයට චුල්ලසීල, මජ්ඣිමසීල, මහාසීල යන ත්‍රිවිධ ශීලයෙන් සිල්වත් වීම යි. අනෙක් අතට 'පාතිමොක්ඛ' යන පදයට විසුද්ධිමග්ගය නංවා ඇති 'ශික්ෂාපද ශීලය' යන අර්ථය අනුව ද ප්‍රාතිමෝක්ෂ සංවරයෙන් සංවර වීම යනු ප්‍රාතිමෝක්ෂයේ ඇතුළත් ශික්ෂාපද රකිමින් සංවර වීම යි. එය අධිසීලසික්ඛාව සේ අංගුත්තර නිකායේ තික නිපාතයේ සමණ වග්ගයේ නව වන සූත්‍රයේ විස්තර වේ.²⁰ ඒ අනුව ශික්ෂාපද රැකීමෙන් පරිපූර්ණ වන්නේ අධිසීලසික්ඛාව යි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ පරිදි ශික්‍ෂාපද ආරක්‍ෂා කිරීම නිර්වාණය සාක්‍ෂාත් කිරීමෙහි ලා කිසිදා නිෂ්ප්‍රයෝජන නො වේ.²¹ මේ සම්බන්ධයෙන් අංගුත්තර නිකායේ තික නිපාතයේ සමණ වග්ගයේ භය වන සූත්‍රය වැදගත් වේ.²² එහි කියැවෙන පරිදි තමන්ට වැඩ කැමති කුලපුත්‍රයෝ අඩමසක් පාසා උදෙසන, එකසිය පහනක් වූ ශික්‍ෂාපද ආරක්‍ෂා කරති. එම ශික්‍ෂාපද සියල්ල අධිසීලසික්ඛා, අධිචිත්තසික්ඛා, අධිපඤ්ඤාසික්ඛා යන ත්‍රිවිධ ශික්‍ෂාවෙහි සංග්‍රහ වේ. ශීලය සම්පූර්ණ කරන එහෙත් සමාධිය හා ප්‍රඥාව මදින් මද සපුරන භික්‍ෂුව බුද්ධානුබුද්ධක ශික්‍ෂාපද උල්ලංඝනය කරමින් නැවතත් ඒවායින් නැඟී සිටිමින් කටයුතු කිරීම තුසුදුසු දෙයක් නො වන බව පැහැදිලි කළ බුදුරජාණන් වහන්සේ බ්‍රහ්මවර්ශාවට යෝග්‍ය වූ ආදිබ්‍රහ්මවරියක ශික්‍ෂාපදවල (ආදිබ්‍රහ්මවරියක ශික්‍ෂා යනු සතර පාරාජිකා සංඛ්‍යාත මහාශික්‍ෂා බව අංගුත්තර නිකාය අවධානවාවේ දැක් වේ.)²³ ස්ථිරව පිහිටා, ශික්‍ෂාපද සමාදන් ව කටයුතු කරන්නා ත්‍රිවිධ සංයෝජන ක්‍ෂයවීමෙන් සෝතාපන්න වන බව වදාළහ. නැතහොත් ත්‍රිවිධ සංයෝජන ක්‍ෂයවීමෙන් රාග, දෝෂ, මෝහ තුනිවීමෙන් සකදාගාමී වේ. ශීලය හා සමාධිය සම්පූර්ණ කරන එහෙත් ප්‍රඥාව මදින් මද සපුරන, පෙර පරිදි ම බුද්ධානුබුද්ධක ශික්‍ෂාපද උල්ලංඝනය කරමින් නැවතත් ඒවායින් නැඟී සිටිමින් ආදිබ්‍රහ්මවරියක ශික්‍ෂාපදවල ස්ථිරව පිහිටා, ශික්‍ෂාපද සමාදන් ව කටයුතු කරන භික්‍ෂුව පඤ්ච ඕරම්භාගිය සංයෝජන ක්‍ෂයවීමෙන් ඕපපාතික ව (බඹලොව) ඉපිද එහි පිරිනිවෙයි. නැවත සීල, සමාධි, ප්‍රඥා යන තුන ම සම්පූර්ණ කරන, පෙර පරිදි ම බුද්ධානුබුද්ධක ශික්‍ෂාපද උල්ලංඝනය කරමින් නැවතත් ඒවායින් නැඟී සිටිමින් ආදිබ්‍රහ්මවරියක ශික්‍ෂාපදවල ස්ථිර ව පිහිටා, ශික්‍ෂාපද සමාදන් ව කටයුතු කරන භික්‍ෂුව ආශ්‍රව ක්‍ෂයවීමෙන් අනාශ්‍රව වූ චේතෝවිමුක්තිය, පඤ්ඤාවිමුක්තිය (එනම් නිවන) මෙලොව දී ම සාක්‍ෂාත් කරගනියි.

ශික්‍ෂාපද පිළිපැදීම තුළ නිර්වාණාවබෝධයේ ස්වභාවය මෙයින් පැහැදිලි වේ. ඒ අනුව සමාධිය හා ප්‍රඥාව එ තරම් නො වැඩුවත් ප්‍රාතිමෝක්‍ෂාගත ශික්‍ෂාපද අතුරින් සතර පාරාජිකා ශික්‍ෂාපද පමණක් ආරක්‍ෂා කරමින් ශීලය පරිපූර්ණ කිරීමෙන් සෝතාපන්න හෝ සකදාගාමී විය හැකි ය. ශික්‍ෂාපද පිළිපැදීමෙන් ම නිර්වාණාවබෝධයේ අඩක් සපුරාලිය හැකි බව මින් පැහැදිලි වේ. ශීලය හා සමාධිය පරිපූර්ණ කළහොත් අනාගාමී ව බඹලොව ඉපිද එහි ම නිවන් පසක් කළ හැකි ය. ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා තුන ම පරිපූර්ණ කිරීමෙන් අර්හත්වය පත්විය හැකි ය. මෙයින් පැහැදිලි වන අනෙක් කරුණ වන්නේ නිර්වාණාවබෝධයට අදාළ සියලු තත්ව ලැබීමට අධිසීලයෙහි පරිපූර්ණත්වය නම් ආදිබ්‍රහ්මවරියක ශික්‍ෂා නමින් ගැනෙන සතර පාරාජිකා ශික්‍ෂාපද ආරක්‍ෂා කිරීම අවශ්‍ය ම බව යි.

ආචාරගෝචර සම්පන්න විම හා අණුමාත්‍ර වූ වරදෙහි භය දැකීම

ශික්‍ෂාපද ආරක්‍ෂා කිරීම කෙසේ කළ යුතු ද යන්න ඊළඟට විමසා බැලිය හැකි ය. ඒ සඳහා ඉහත දී තෝරාගත් ‘ආචාරගෝචරසම්පන්නො අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු’ යන වැකිය විශ්ලේෂණය කළ යුතු වේ. එහි ද සලකාබැලිය යුතු කරුණු දෙකක් වේ. ඉන් පළමුවැන්න ‘ආචාරගෝචර සම්පන්නව’ යන්න යි. දෙ වැන්න ‘අණුමාත්‍ර වූ වරදෙහි භය දැකීමින්’ යන්න යි.

ආචාරගෝචර සම්පන්න වීම තුළ ශික්ෂා පිළිපැදීම

උක්ත පළමු වාක්‍ය බණ්ඩයෙහි කියැවෙන පරිදි ශික්ෂාපද ආරාක්ෂා කළ යුත්තේ ආචාරයෙන් හා ගෝචරයෙන් යුක්ත ව ය. විසුද්ධිමග්ගයෙහි²⁴ දැක්වෙන පරිදි මෙහි ආචාරයෙන් යුක්ත වීම යනු කයෙන් හා වචනයෙන් කරන කටයුතුවලින් ශික්ෂාපද නො ඉක්මවා යාම යි. සියලු ආකාර මිට්‍යාජීවයෙන් තොර වීම යි. ගෝචරයෙන් යුක්ත වීම යනු පිණ්ඩපාතාදිය සඳහා ඵලඹෙන්නට නුසුදුසු වෛශ්‍යාවන්, වැන්දඹුවන්, විවාහ නො වී සිටින කාන්තාවන්, පණ්ඩකයන්, භික්ෂුණින් සිටින තැන්වලට හා රා හල් ඇති තැන්වලට ද නො යැම ද රජ, මැති-ඇමතින් හා සශ්‍රාවකතිර්ථකයන් සමඟ නුසුදුසු පරිදි ඇසුරට යාම හා ශ්‍රද්ධාව නැති මිනිසුන් සිටින නිවෙස්වලට නො යැම ද යන ආදිය යි. විශුද්ධිමාර්ග මහාසත්‍යයයෙහි මේ සියල්ල වෛශ්‍යාදි, රාජාදි හා අශ්‍රද්ධකුලාදි වශයෙන් ත්‍රිප්‍රකාර ව දක්වා ඇත. එහි විස්තර වන ආකාරයට පඤ්චකාමගුණ ඇසුරේ ජීවත්වන වෛශ්‍යාදීන් වෙසෙන තැන්වලට යාමෙන් මෙමුඛන සේවනයට කරුණු යෙදෙයි. රාජාදීන් සමඟ නුසුදුසු පරිදි ඇසුරට යාමෙන් ලාභසත්කාරයෙහි ගිජුවන්නට කරුණු යෙදෙන අතර තීර්ථකයන් හා ගැටීමෙන් දෘෂ්ටිවිපත්තියට පත් වන්නට කරුණු යෙදෙයි. ශ්‍රද්ධාව නැති මිනිසුන් සිටින තැන්වලට යාමෙන් චිත්තබ්‍යේදයට පැමිණෙන්නට කරුණු යෙදෙයි.²⁵

ආචාර සම්පන්නවීමෙන් කයින් හා වචනයෙන් කරන වැරදිවලින් ශික්ෂාපද නො බිඳ සිටීමට හැකියාව ලැබේ. නිදසුන් ලෙස සතර පාරාජිකා ගත්හොත් මුල් පාරාජිකා තුන ම ඵ නම් මෙමුඛන සේවනය, අදත්තාදානය හෙවත් සොරකම හා මනුෂ්‍ය ඝාතනය, කායික වැරදි ගණයෙහි ලා සැලකිය හැකි ය. සතරවැන්න (උතුරු මිනිස් දහම් අධිමානසෙන් තොර ව තමන් තුළ ඇතැයි ප්‍රකාශ කිරීම) වාවසික වැරදි ගණයට අයත් වේ. ආචාර සම්පන්න ව ශික්ෂාපද සමාදන් ව ශික්ෂණය ලබන්නාට කයින් හා වචනයෙන් කෙරෙන මෙම පාරාජිකා සතර නො ඉක්මවා සිටිය හැකි වේ.

ගෝචර සම්පන්නවීමෙන් මෙමුඛන සේවනය, ලාභසත්කාරයන්හි ඇල්ම, දෘෂ්ටිවිපත්තිය, චිත්තබ්‍යේදය ආදියට අදාළ ශික්ෂාවන්ට පත් නො වී සිටීමට හැකියාව ලැබේ. වෛශ්‍යාදීන් වෙසෙන අගෝචරස්ථානවලට නො යාමෙන් 2, 3, 4 හා 5 සංඝාදිසේසවලින් හා අනියත ශික්ෂාපද දෙකින් ද 2, 3 හා 17 නිස්සග්ගිය පාවිත්තියවලින් ද 6, 7, 21-30, 44, 45, 59, 67 පාවිත්තියවලින් ද 1, 2 පාටිදේසනීය ශික්ෂාවලින් ද පහසුවෙන් වැළකී සිටිය හැකි ය. රාජාදීන් සමඟ නුසුදුසු ඇසුරට නො යාමෙන් 10 වන නිස්සග්ගිය පාවිත්තිය, 83 වන පාවිත්තියෙන් ආදියෙන් වැළකී සිටිය හැකි ය. අශ්‍රද්ධා ඇති මිනිසුන් වෙසෙන තැන්වලට නො යාමෙන් 6, 7, 8, 9, 27 ආදි නිස්සග්ගිය පාවිත්තියවලින් ද 46 පාවිත්තියෙන් ද 3 පාටිදේසනීය ශික්ෂාවෙන් ද වැළකී සිටිය හැකි ය. මෙයින් පෙනෙන්නේ ආචාරගෝචර සම්පන්න ව ශික්ෂාපද සමාදානය කිරීමෙන් ප්‍රාතිමෝක්ෂාගත ශික්ෂාපද ආරක්ෂා කළ හැකි බව යි.

අණුමාත්‍ර වූ වරදෙහි භය දැකීම තුළ ශික්ෂාපද පිළිපැදීම

ශික්ෂාපද ආරක්ෂා කිරීම කෙසේ කළ යුතු ද යන්න විවරණය කෙරෙන දෙ වැනි වාක්‍ය බණ්ඩය 'අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී - අණුමාත්‍ර වූ වරදෙහි භය

දකිමින්” යන්න යි. ඉන් කියැවෙන පරිදි ශික්‍ෂාපද ආරක්‍ෂා කිරීමට අණුමාත්‍ර වැරදි උල්ලංඝනය කිරීමෙන් සිදු වන දෙය ගැන බියක් තිබිය යුතු ය. මෙහි ලා අණුමාත්‍ර වැරදි යනු මොනවාදැයි විසඳාගත යුතු වේ. ‘අණුමත්තෙසු වජ්ජේසු’ යන්න විචරණය කිරීමේ දී විසුද්ධිමග්ගය ඊට අදාළ ව අව ම වශයෙන් කරුණු දෙකක්වත් සලකාගෙන ඇති බව පෙනේ. ඒ අනුව අසඤ්චිච්ච-ආපන්න-සේඛියා (නො දැන පත් වූ සේඛියා), අකුසලචිත්තූප්පාදය (අකුසල් සිත් ඉපදවීම) ආදී වශයෙන් ප්‍රභේදගත වූ අණුමාත්‍ර වැරදි වේ.²⁶ ඒවා හඳුනාගැනීමට අපට ඇති වැදගත් මූලාශ්‍රය විශුද්ධිමාර්ග මහාසත්‍යය යි. ඒ ගැන කියැවෙන සත්‍යපාඨය මෙසේ ය.

‘අණුමත්තෙසු වජ්ජේසු භයදස්සාවි’ යන්නෙහි; අණුප්පමාණෙසු - පරමාණු ප්‍රමාණ වූ; අසඤ්චිච්ච ආපන්න සේඛියෙසු’යි අසඤ්චිච්ච ග්‍රහණය සේඛිය විශේෂණ කොට ‘අකුසලචිත්තූප්පාදාදි හෙදෙසු’යි යොදනු. අසඤ්චිච්ච අපන්නසේඛිය, නොදැන-වැරද අපරිමණ්ඩල කොට හැඳීම ආදීන් අවන් සේඛිය ය, අකුසලචිත්තූප්පාදය ය යනාදි ප්‍රභේද ඇති; වජ්ජේසු - වරදෙහි; ආදිග්‍රහණයෙන් ප්‍රාතිමෝක්‍ෂ සංවර ශුද්ධිය පිණිස නො ඉක්මිය යුතු වූ- ආපත්තියට නොපැමිණිය යුතු දෝෂයන්ගේ ග්‍රහණය වේ. මිහි සෙබිය ග්‍රහණයෙන් වෘත්තස්කන්ධාදියෙහි ආගත වෘත්තාදීන්ගේ දු ග්‍රහණය වේ. ඔවුන්හුදු හික්මිය යුතු බැවින් සේඛිය නම් වන බැවින් මෙසෙ කඳුවන් ආදිනුදු සේඛියයෙහි ම සංග්‍රහ වන බැවින් ම මාතෘකාවෙහි පාරාජිකාදීන් මෙන් සේඛියයන්ගේ පරිච්ඡේද නොදක්වන ලදි...²⁷

මෙම විචරණය අනුව අණුමාත්‍ර වැරදිවලට, නො දැනීමෙන් උල්ලංඝනය වන පරිමණ්ඩල නො කොට හැඳීම ආදී සේඛියා අයත් වේ. වත්තක්බන්ධක ආදියෙහි එන වත් ද හික්මිය යුතු බැවින් සේඛියා යටතට ගැනෙන හෙයින් ඒවා ද ඊට අයත් වේ. තව දුරටත් මෙහි විස්තර වන ආකාරයට බන්ධකයන්හි එන සියලු ශික්‍ෂා ද මීට අයත් වේ. ඒවා ධුල්ලච්චය, දුක්කට හා දුබ්භාසිත යටතට වැටෙන ආපත්ති සේ හඳුනාගත හැකි ය.

අණුමාත්‍ර වැරදිවලට අයත් ඊළඟ දෙය මනසෙහි ඇතිවන අකුසල් සිතිවිලි ය. ශික්‍ෂාපද සේ දක්නට නැති එහෙත් අකුසල ගණයට අයත් වන සියලු ආකාරයේ සිතිවිලි මීට අයත් වේ. ඒවා කවරේද යි විස්තර වී නැතත් ඡන්දූපසංහිත, දෝසුපසංහිත, මෝහුපසංහිත සියලු පාපී ලාමක සිතිවිලි ඊට අදාළ කළ හැකි ය.

ශික්‍ෂාපද ආරක්‍ෂා කිරීමට මේ කවර ආකාර හෝ අණුමාත්‍ර වැරදි උල්ලංඝනය කෙරෙහි භයෙන්, විශුද්ධිමාර්ග මහා සත්‍යයෙහි කී පරිදි “සර්වලසු වූ දුර්භාෂිත පමණකු දු පාරාජිකාවක් සේ භය දක්නාසුලු” ව ක්‍රියා කළ යුතු වේ.

සමෝධානය

මෙතෙක් කරන ලද විග්‍රහයෙන් පැහැදිලි වන්නේ නිර්වාණය සාක්‍ෂාත් කිරීමේ දී උභතො විනයටත් (එනම් ප්‍රාතිමෝක්‍ෂාගත) බන්ධක විනයටත් අයත් ශික්‍ෂාපද ආරක්‍ෂා කළයුතු බව යි. නිර්වාණගාමී මාර්ගයෙහි ආරම්භයේ දී ම සීලසම්පන්න වීම සඳහා ප්‍රාතිමෝක්‍ෂ සංවරයෙන් සංවර විය යුතු වන අතර එහි දී සිදුවන්නේ සතර පාරාජිකාවන් ආරක්‍ෂා කිරීම යි. ඊළඟට ආචාරගෝචර සම්පන්න විය යුතු අතර එහි දී සිදු වන්නේ පාරාජිකා ද ඇතුළත් ව සංසාදිසේස, අනියත, නිස්සග්ගිය, පාවිත්තිය, පාටිදේසනීය, සේඛියා යන සියලු ප්‍රාතිමෝක්‍ෂ ශික්‍ෂාපද ආරක්‍ෂා කිරීම යි. අවසන් ව අණුමාත්‍ර වූ වරදෙහි පවා භය දකිමින් ක්‍රියාකළ යුතු අතර එහි ලා සිදුවන්නේ බන්ධකාගත පුල්ලච්චය, දුක්කට, දුබ්භාසිත ශික්‍ෂාවන් ආරක්‍ෂා කිරීම යි.

මෙසේ ශික්‍ෂාපද පිළිපැදීම අවශ්‍ය වන්නේ එයින් සීලසම්පන්න වීමට හැකියාව ලැබෙන හෙයින් වන අතර එසේ සීලසම්පන්න වීම අවශ්‍ය වන්නේ එය පදනම් කරගෙන සමාධිය හා ප්‍රඥාව වර්ධනය කර නිර්වාණය සාක්‍ෂාත් කිරීම සඳහා ය. ශික්‍ෂාපද ආරක්‍ෂා කිරීමෙන් අධිසීලසික්ඛාව සපිරෙන බවත් එය නිර්වාණාවබෝධයට අදාළ පියවර සතර සඳහා ම අත්‍යවශ්‍ය බව ඉහත දී අපි දුටුවු. එහෙයින් පිළිවෙලින් සෝචන්, සකදාගාමී, අනාගාමී යන තත්වවලට පැමිණ අර්භත්වය අත්පත් කොට නිර්වාණය සාක්‍ෂාත් කරනු පිණිස අධිසීලසික්ඛාව සපිරීම සංඛ්‍යාත ශික්‍ෂාපද ආරක්‍ෂා කිරීම අවශ්‍ය බව කිය යුතු ය.

ආන්තික සටහන්

විශේෂයකින් තොර ව මෙම ලිපියෙහි භාවිත කර ඇති සියලු ක්‍රිපිටක ග්‍රන්ථ බුද්ධජයන්ති ක්‍රිපිටක පුනර් මුද්‍රණයට ද අටුවා ග්‍රන්ථ හේවාචිතාරණ මුද්‍රණයට ද අයත් ය.

- 1 විචාරකයන්ගේ අදහස් අනුව නම් පිළිවෙලින් 220 ක් 304 ක්. මහාවාර්ය ධම්මචිහාරී හිමි (පෙර ජොතිය ධීරසේකර) **Patimokkha** නමින් **Encyclopedia of Buddhism** හි පළ කර ඇති (පිටු 363-365) ලිපිය බලන්න.
- 2 මහාවග්ගපාළි, 26 පිට.
- 3 නිබ්බානොගධඤ්චි බ්‍රාහ්මණ බ්‍රහ්මවරියං වුස්සති නිබ්බාණපරායණං නිබ්බානපරියෙසානන්ති, සංයුත්ත නිකාය ස්-2, 386 පිට.
- 4 යා ව බො අයං භික්ඛවෙ අකුප්පා වෙනොවිමුත්ති එතදන්ථං භික්ඛවෙ බ්‍රහ්මවරියං එතං සාරං එතං පරියොසානන්ති, මජ්ඣිම නිකාය I, 476 පිට.
- 5 වෙනොවිමුත්තින්ති චිත්තවිසුද්ධිං, සබ්බකිලෙසබන්ධනවිමුත්තස්ස අරහත්තඵලචිත්තස්සෙතං අධිවචනං, දීඝනිකායට්ඨකථා, පඨමභාග, 221 පිට.
- 6 නයිදං සුකර අගාරං අජ්ඣාචසතා එකන්තපරිපුණ්ණං එකන්තපරිසුද්ධං සංඛලිබ්බිතං බ්‍රහ්මවරියං වරිතුං, පාරාජිකපාළි, 28 පිට.
- 7 දීඝනිකාය I, 108 පිට.
- 8 නිදසුනක් සඳහා දීඝනිකායෙහි එන පොට්ඨපාද සූත්‍රයේ අවසානය බලන්න. එම 436
- 9 බලන්න. එම 108-146 පිටු.
- 10 බලන්න. මජ්ඣිම නිකාය II, 90-94 පිටු.
- 11 එම, 32 පිට.
- 12 සංයුත්ත නිකාය II, 335-337 පිටු.
- 13 ශාසනයේ ඓතිහාසික විකාශය දෙස බැලීමේ දී මේ ක්‍රියාදාමය බුදුරජාණන් වහන්සේ ධර්මය

දේශනා කරන්නට පටන්ගත් ආරම්භක අවදියේ පටන් ම මෙසේ වී යැයි කීව නො හැකි ය. ප්‍රාතිමෝක්ෂය හා ශික්ෂාපද පැනවීමේ ඓතිහාසික සංසිද්ධි පසු කාලීන බව අපි දනිමු. මෙහි ලා ඒ පිළිබඳ විග්‍රහයක් නො කෙරේ. ඊට අදාළ විග්‍රහ මහාචාර්ය කපිල අභයවංශ විසින් රචිත බෞද්ධ අධ්‍යයන (1999) නම් කෘතියේ 'ධම්මවිනය' යන ඒකකයේ (175-193 පිටු) ද මහාචාර්ය අසංග තිලකරත්න විසින් ලියා බෞද්ධ විනය අධ්‍යයන නම් ශාස්ත්‍රීය කලාපයේ (2016) ප්‍රකාශයට පත් කර ඇති 'විනයෙහි ධර්මමය පදනම පිළිබඳ අධ්‍යයනයක්' (48-71 පිටු) නම් ලේඛනයේ ද ඇතුළත් වී තිබේ.

- 14 විසුද්ධිමග්ග, සංස්. පමුණුවේ බුද්ධදත්ත හිමි, ත්‍රිපිටක මුද්‍රණාලය, කොළඹ, 1919 (තෙවන මුද්‍රණය 2006), 12 පිට.
- 15 එම, 15 පිට.
- 16 පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො'ති එත්ථ පාතිමොක්ඛන්ති සික්ඛාපදසීලං, එම.
- 17 තං හි යො නං පාති රක්ඛති තං මොක්ඛෙති මොවෙති අපායිකාදි දුක්ඛෙහි තස්මා පාතිමොක්ඛන්ති චූච්චති, එම.
- 18 මහාවග්ගපාළි I, 252 පිට.
- 19 "ආදී'ති මූලං. සීලඤ්ඤි කුසලානං ධම්මානං ආදි. යථාහ තස්මාතිහ ත්වං භික්ඛු ආදිමෙව විසොධෙහි කුසලෙසු ධම්මෙසු" ථෙරගාථවිධිකථා, සීලවජෙථරගාථාවණ්ණනා.
- 20 අංගුත්තර නිකාය I, 418 පිට.
- 21 අවඤ්ඤානිත්චේවාහං භික්ඛවෙ සික්ඛාපදානි වදාමි, එම, 412 පිට.
- 22 එම, 410-412 පිටු.
- 23 අංගුත්තරනිකායවිධිකථා, 443 පිට.
- 24 විසුද්ධිමග්ග, 13 පිට.
- 25 විශුද්ධිමාර්ග මහාසන්‍යාය, සංස්. බෙන්තර ශ්‍රද්ධාතිෂ්‍ය හිමි, ස්වාධීන විද්‍යාතිලක යන්ත්‍රාලය, කළුතර, 1949, 52 පිට.
- 26 'අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී'ති අණුප්පමාණෙසු අසඤ්චිච්ච-ආපන්න-සෙබ්බ, අකුසලචිත්තූප්පාදාදි හෙදෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සනසීලො' විසුද්ධිමග්ග, 15 පිට.
- 27 විශුද්ධිමාර්ග මහාසන්‍යාය, 57 පිට.